

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

PROFESIJNÝ A KARIÉROVÝ RAST
pkrmpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

PhDr. Lívia Karnižová

Inovatívne metódy rozvíjajúce hudobnú skúsenosť žiakov

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Košice
2014

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: PhDr. Lívia Karnižová

Kontakt na autora: Súkromná stredná odborná škola, Bukovecká 17, Košice 040 23,
liapo@centrum.sk

Názov OPS/OSO: Inovatívne metódy rozvíjajúce hudobnú skúsenosť žiakov

Rok vytvorenia 2014

OPS/OSO: XI. kolo výzvy

Odborné stanovisko

vypracoval: Mgr. Liana Ivanová

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe/osvedčená skúsenosť odbornej praxe bola vytvorená z prostriedkov národného projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov.

Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

Inštrumentálna činnosť. Počúvanie. Pohybová aktivita. Vnímateľ. Vyjadrovacie prostriedky hudby.

Anotácia

Cieľom práce je analyzovať jednotlivé zložky, s ktorými pracuje žiak i pedagóg pri počúvaní klasickej hudby a následne ponúknuť syntézu týchto častí v príbehu aktivizujúcom vnímateľa v rôznych hudobných činnostiach. V takejto tvorivej činnosti žiak aktivizuje svoju kognitívnu, emocionálnu i afektívnu stránku osobnosti, nadobúda množstvo osobnostných kvalít, zdokonaľuje viacero svojich zručností a smeruje k flexibilita a citlivosti vo vnímaní nielen umeleckých diel, ale aj sveta, ktorý ho obklopuje. Inšpiratívnou je následne vlastná tvorivá činnosť žiakov.

Akreditované programy kontinuálneho vzdelávania

Zážitkové učenie v hudobnej výchove v predprimárnom vzdelávaní, primárnom vzdelávaní a na základnej umeleckej škole	1352/2014-KV
Niektoré interaktívne metódy efektívneho učenia	750/2012-KV
Aktivizujúce metódy vo výučbe odborných predmetov	147/2010-KV

OBSAH

ÚVOD	5
1 TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ	7
1.1 Kľúčové kompetencie	9
2 VÝRAZOVÉ PROSTRIEDKY HUDBY V HROVÝCH AKTIVITÁCH.....	11
2.1 Rytmus	11
2.2 Tempo	13
2.3 Melódia	16
2.4 Dynamika	20
2.5 Harmónia a farba	21
3 SAMOSTATNÁ ČINNOSŤ ŽIAKOV	23
3.1 Johann Sebastian Bach – Temperovaný klavír (Dobre temperovaný klavír, kniha 1: Prelúdium č. 9 v E dur)	23
3.2 Piotr Il'jič Čajkovskij – Labutie jazero	25
3.3 Piotr Il'jič Čajkovskij – Zimné sny (Symfónia č. 1, 1.časť Sny pútnika)	27
3.4 Antonín Dvořák – Čert a Káča (predohra opery)	28
4 REFLEXIA	30
4.1 Odporúčania pre prax	30
ZÁVER	31

ÚVOD

Počúvanie hudby na školách nie je žiadnou „novou“ témou, no cielené počúvanie sprevádzané učiteľom s množstvom úvodných informácií, s ktorým sa ešte stále stretávame na mnohých hodinách, vedie často k pasívnemu prístupu žiaka, kedy nie je dostatočne využitý potenciál hudobného diela. Hudba je pritom intencia, ktorá dokáže efektívnym spôsobom podávať informácie, v základe nesie svoj špecifický prvotný význam a následne cez prežitú hudobnú skúsenosť je schopná pôsobiť celoplošne na komplexný vývin osobnosti, jej kognitívnu, afektívnu aj emocionálnu stránku. Tieto atribúty nesú vo svojom základe širokospektrálny potenciál odzrkadľujúci sa v celostnom chápaní a nazeraní na svet. Preto sa hudobné dielo dá sprostredkovanne využiť aj na iných humanitných predmetoch, v ktorých môže tvoriť mostík k inej nosnej téme. Cez vlastnú hudobnú skúsenosť je osobnosť žiaka zakomponovaná do procesu tvorivosti a fantázie, čím sa zvyšuje jeho flexibilita a v hrových aktivitách je jednotlivým osobnostiam nastavené zrkadlo vlastnej motorike, gestikulácii, mimike, ale aj vyjadrovacím schopnostiam, čím vedieme žiaka k sebaovládaniu aj sebauvedomeniu. No napriek tomu je hudba vo vyučovaní často len sprievodnou kulisou pri iných činnostiach. Zaujať žiakov pojmom klasická hudba je niekedy náročný dlhodobý proces. Počas tohto procesu by však nemalo ísť o encyklopedické podávanie vedomostí a o upozornenie na špecifický význam klasickej hudby, ale podanie akejsi "návnady" pre poslucháča cez dojem, myšlienku a možnosť vlastnej interpretácie. Ak budeme akceptovať fakt, že hudba klasických tvorcov má veľkú podobnosť s hudbou filmovou, že niektoré jej atribúty sú vo vysokej miere rovnaké a že klasická hudba je vo filmoch využívaná efektívnym spôsobom, pričom ju väčšina poslucháčov dokáže v tejto podobe prijať bez dodatočného vysvetľovania tvorcu, môžeme z tohto faktu vychádzať aj na ostatných vyučovacích hodinách.

Hlavnými cieľmi opisovanej pedagogickej skúsenosti *Inovatívne metódy rozvíjajúce hudobnú skúsenosť žiakov* sú:

- predostrieť pedagógom inšpiratívne možnosti práce s hudobným dielom,
- ponúknuť tvorivé aktivity nadväzujúce na hudobnú ukážku,
- analyzovať jednotlivé výrazové prostriedky hudby a následne ich spracovávať vo vlastnej tvorivej činnosti,
- pomenovať dôležitosť rozvíjania emočnej inteligencie žiaka,
- cez konkrétny príklad ukázať možnosti vedúce k pochopeniu hudobného diela a dokázať zakomponovať umenie aj do iných oblastí života.

Motívom k napísaniu tejto práce sa stalo uvedomenie si nedostatočného využívania hudby a vôbec umenia na vyučovacích hodinách. Novodobý vývoj smeruje k technokratickému vývinu žiaka, ktorý sa má prvotne zameriavať na merateľné kognitívne disciplíny, pričom je zanedbávaný jeho emočný prístup. Zanedbávanie tohto estetického pôsobenia na mladého človeka vedie k jednostrannému pohľadu na svet, k nedostatočnej všímavosti voči vlastným hodnotám, k nepochopeniu vzťahov a súvislostí v humanitných oblastiach, ktoré nie sú striktné merateľné, ako je oblasť vedy a techniky. Žiak má mnoho možností prejaviť sa cez umelecké dielo, môže vlastným tvorivým prístupom predstaviť, ale aj spoznať sám seba. Ak dokáže zanalyzovať motív svojho pôsobenia cez sebarealizáciu v umeleckom diele, spoznať

príčinu a následok, dokáže následne v iných činnostiach vyvrátiť momenty svojho správania, ktoré neboli adekvátne v danej situácii. Týmto spôsobom vedieme žiakov ku kritickému postoju voči sebe aj voči spoločnosti, ktorá ho obklopuje a ponúkame nové vzory správania sa, vedieme ku konštruktívnemu novému postoju k udalostiam aj ľuďom.

Každý žiak je vo svojom chápaní a svojich prejavoch špecifický a jednotlivé druhy umenia nemusia oslovovať každého, no prirodzený vývin od útleho detstva sa prvotne prejavuje práve v jednotlivých umeleckých zložkách, a to výtvarnej, hudobnej, pohybovej a literárnej. Nadväzujúc na tento spontánny vývin môžeme ťažisko výučby preniesť na požadovanú disciplínu podľa záujmu žiaka. Preto vo výučbe využívame škálu viacerých možností, až následne nechávame priestor vlastnej tvorivej aktivite. Mnoho žiakov nemá dostatočnú sebadôveru v umeleckom prejave, žiaci často hodnotia kriticky predovšetkým svoj spev aj tanečný prejav. To vedie k nezáujmu zapojiť sa do tvorivého procesu, svoje nízke sebavedomie schovávajú za ležérny prístup, pričom však neodmietajú pasívnu vnútornú aktivitu a často sa z nich dobrovoľne stávajú zaniietení diváci.

Opisovaná pedagogická skúsenosť edukačnej praxe ponúka v skratke opis jednotlivých aktivít podnecujúcich žiakov k počúvaniu hudby, ktoré je možné rôznym spôsobom obmieňať, či aplikovať v ďalších súvislostiach. Tiež ponúka konkrétny materiál, ktorý bol na vyučovacích hodinách využitý, aj vlastné práce žiakov nadväzujúce na predostretý model. Cieľom nebolo robiť historický alebo teoretický rozbor diela, ale hľadať pointu vychádzajúcu z vlastného pocitu, vlastnej myšlienky, ktorú si poslucháč nachádza v hudobnom diele.

Práca je určená pedagógom základných umeleckých škôl, pedagogických stredných škôl a učiteľom II. stupňa základných škôl, prípadne učiteľom pracujúcim v rôznych umeleckých krúžkoch zameraných na humanitné a spoločensko-vedné predmety.

V prospech opisovaných aktivít hovoria mnohoročné skúsenosti s prípravou hudobných tvorivých činností pre jednotlivé vekové kategórie, pričom po niekoľkoročnej práci s počúvaním hudby bol badateľný vývin poslucháča. Samostatnosť žiakov v tejto oblasti sa následne prejavila aj v pódiových aktivitách, pri ktorých si takto pripravení žiaci dokážu často na svojej úrovni dramaturgicky poradiť, alebo rozvinúť myšlienku k zmysluplnej scéne hodnej spoločenského predstavenia, a tak sú schopní samostatne myslieť a modelovať jednoduché invencie adekvátnym spôsobom.

1 TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ

Kontext a rámec

Stredná pedagogická škola ponúka žiakom v prvých dvoch ročníkoch predmet Metodika hudobnej výchovy a v treťom a štvrtom ročníku predmet Kreativná hudobná výchova. Okrem týchto predmetov sa žiaci počas štúdia stretávajú aj s ďalšími umeleckými predmetmi, ako je Výtvarná výchova s metodikou, Literárno-jazyková výchova s metodikou, Tvorivá dramatika či Hra na hudobný nástroj. Tieto predmety majú množstvo styčných plôch, niektoré ich oblasti sa dokonca dopĺňajú či prelínajú. Náplňou týchto umeleckých výchov nie je len spoznanie a identifikovanie umeleckých výtvorov už známych autorov, či zoznamovanie sa s jednotlivými technikami práce, ale aj hodnotenie umeleckých výkonov, využívanie umeleckých diel v praxi, práca s jednotlivými zložkami týchto diel a docielenie schopnosti vlastnej prezentácie svojho postoja, názoru svojráznym umeleckým prínosom. Na takúto formu prácu je potrebné žiakov pripraviť, nenúkať im hotové možnosti riešenia a fixný model práce. Ochota prejavovať sa na vyučovacej hodine umeleckým spôsobom stavia žiaka pred zrkadlo, v ktorom sa objavujú všetky jeho nedostatky vo verbálnom, či neverbálnom prejave, no kľúč k problematike často spočíva v tom, že si žiak nedokáže vytvoriť vlastný názor, a preto ho následne nedokáže prezentovať. Z tohto dôvodu je možné vidieť potenciál umeleckých výchov aj z hľadiska prepojenia na ostatné humanitné predmety, ako sú jazyky, dejepis, etika, občianska náuka a iné. Časová dotácia vyučovania kreatívnej hudobnej výchovy vyplýva z organizačnej formy vyučovania – skupinová, jej dĺžka sú dve vyučovacie hodiny.

Žiaci strednej pedagogickej školy majú možnosť prezentovať svoje umelecké aktivity buď v rámci mimoškolských podujatí a rôznych kultúrnych podujatí organizovaných pre účely mesta, na ktorých má škola príležitosť sa zúčastňovať, alebo priamo na vyučovacích hodinách. Táto činnosť je však dobrovoľná a väčšinou narážame na problém, že do istých činností sa zapájajú vždy tí istí žiaci. Tu často nastáva problém s aktívnym zapojením žiakov do tvorivého procesu. Ak chceme doceliť to, aby žiaci sami uvažovali, identifikovali prípadné nedostatky a eliminovali chyby, musia byť motivovaní k samostatnej činnosti. Na začiatku je možné ponúknuť im model, z ktorého budú vychádzať a neskôr sa žiaci sami sebe navzájom stávajú hodnotiteľmi a inšpiráciou zároveň. Tento výsledok docielime pri vlastnom uvažovaní nad umeleckým dielom, pri pozornom vnímaní a hľadaní jeho potenciálu v podobe záverečných prezentácií, počas ktorých si žiaci navzájom vytvárajú publikum aj porotu a majú možnosť hodnotiť navzájom predvedený výkon. Jednou z možností je aj priebežná či súvislá odborná prax, čo je vlastne priama práca v teréne s detským prijímateľom, kde už žiak spolupracuje s pedagógmi materských škôl a vychovávateľmi školských klubov detí.

Špecifikácia cieľovej skupiny

- **Kategória:** učiteľ
- **Podkategória pedagogických zamestnancov podľa §13 zákona č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene**

a doplnení niektorých zákonov: učiteľ hudobnej výchovy ZŠ, učiteľ hudobnej teórie ZUŠ a učiteľ SPgŠ,

- **Žiak:** žiak základnej umeleckej školy, žiak základnej školy a žiak strednej odbornej školy
- **Vzdelávacia oblasť:** metodiky umeleckých výchov,
- **Škola, ročník:** základná umelecká škola, primárne umelecké vzdelávanie, 1. - 4. ročník I. časti 1. stupňa a 1.-4. ročník II. časti 1. stupňa, základná škola, primárne vzdelávanie, 6. - 9. ročník, stredná škola, sekundárne vzdelávanie, 1. - 4. ročník,
- **Vyučovacie predmety:**
  - 1.,2.,3.,4. ročník I. a II. časti 1. stupňa - hudobná teória,
  - 6.,7.,8.,9. ročník - hudobná výchova,
    - etická výchova,
    - výtvarná výchova,
  - 1.,2.,3.,4. ročník - metodika hudobnej výchovy,
    - metodika výtvarnej výchovy,
    - literárna a jazyková výchova,
    - tvorivá dramatika,
    - kreatívna hudobná výchova,

- Organizačná forma:

- 6., 7., 8., 9. ročník – skupinová (podľa počtu žiakov v triede),
- 1., 2., 3., 4. ročník – skupinová (podľa počtu žiakov v triede).

- Obsah predmetu kreatívna hudobná výchova:

Kreatívna hudobná výchova je zaradená od tretieho ročníka. So všetkými aktivitami, ako aj s metodikou, sa pracuje ako s praktickou disciplínou, na ktorej sa aplikujú teoretické poznatky. Kreatívna hudobná výchova sa realizuje ako tvorivá aktivita žiakov, v ktorej sa riešia rôzne situácie, problémy cez skupinové vyučovanie, problémové vyučovanie, vždy s prepojením na prax v časti organizačnej, hlasovej, náukovej aj metodickej. V predmete sa prelínajú a uplatňujú aj rôzne metódy a formy práce tak, aby viedli žiakov k ich vlastnej aktívnej myšlienkovej práci a ich maximálnemu zapojeniu a vyťaženiu na vyučovacích jednotkách. Pri práci pedagóg využíva všetok dostupný pedagogicko-metodický materiál (internet, CD, MG, makety, učebnice, doplnujúci hudobný materiál, ľahko ovládateľné nástroje, hudobné nástroje a iné podľa potreby).

Učivo predmetu kreatívna hudobná výchova je v jednotlivých ročníkoch štruktúrované tak, aby si žiaci cez štyri aktivity a päť základných činností upevnili používanie hudobnej terminológie, získavali vedomosti z dejín hudby, hlasové návyky a zároveň cez metodiku získali prehľad o možnostiach, formách, organizáciách a štrukturalizácii práce v zariadeniach. Jednou z ich úloh však je kreatívne zasiahnuť, resp. dotvoriť obsah hodiny.

Kreatívna hudobná výchova nadväzuje a využíva poznatky najmä z pedagogiky, psychológie, špeciálnej pedagogiky, telesnej výchovy s metodikou, výtvarnej výchovy

s metodikou, literárnej a jazykovej výchovy s metodikou, hry na hudobný nástroj. Žiaci sa oboznamujú s významom, cieľom a formami tejto práce.

Ich úlohou je vyberať vhodné motívy na tvorbu kreatívnych výstupov, zameraných na podporu rozvoja tvorivosti cez hudobnú skúsenosť žiakov. Prostredníctvom aktívnej činnosti realizovať počúvanie hudby cez hrové aktivity spojené s vytýčeným motívom, ktorý je možné spojiť s historickými a teoretickými poznatkami širokého druhu. Vyberať vhodné prostriedky na upútanie poslucháča cez uvedenie si hudobných štruktúrnych vzťahov a rešpektovanie základných výrazových prostriedkov hudby. Viest' žiakov k sebavyjadreniu, sebaovládaniu a sebauvedomeniu. Pomocou hrových aktivít rozvíjať tvorivosť, predstavivosť a flexibilitu žiaka v kolektívnych prejavoch, rozvíjať zmysel pre partnerstvo, kooperáciu v skupine, k rešpektovaniu seba navzájom a k akceptácii rôznych prejavov umeleckosti, či tvorivého prístupu. V neposlednom rade rozvíjať vzťah k umeleckému dielu, nachádzať v hudobnom diele vlastnú výpoveď a osobnostné špecifické nazeranie na svet.

- Téma opisovanej pedagogickej skúsenosti:

Práca s hudobným materiálom klasickej hudby, výber výrazových prostriedkov vhodných na adekvátne spracovanie v spontánných hrových aktivitách, tvorivosť a flexibilita tvorcu hrových cvičení v skupinových aktivitách. Možnosti spracovania primárneho motívu z rôznych oblastí v hudobnom diele. Vlastné prejavenie osobnosti v spojení s ďalšími umeleckými zložkami.

1.1 Kľúčové kompetencie

Formulácia kľúčových kompetencií žiakov je syntézou štátneho a školského vzdelávacieho programu, ktorá sa realizuje na základe učebných plánov, učebných osnov, metodických materiálov a pedagogicko-organizačných dokumentov. Jej obsah formulujú tiež pedagogické rady a predmetové komisie na základe stanovených cieľov.

V primárnom a sekundárnom umeleckom vzdelávaní ŠVP pomenúva ciele, z ktorých vyberáme nasledovné súvisiace s premetom opisovanej pedagogickej skúsenosti:

- rozvíjať kreatívne myslenie,
- rozvíjať emočnú inteligenciu,
- budovať u žiakov trpezlivosť, vytrvalosť, flexibilitu, kreativitu,
- rozvíjať iniciatívnosť, adaptabilnosť, tvorivosť,
- pestovať zmysel pre dobro a krásu,
- budovať v žiakovi hodnotový systém a kritické myslenie,
- usmerňovať žiaka k vyšším duchovným hodnotám,
- venovať sa orientácii vkusu žiaka,
- sústavne vzdelávať a rozširovať obzor žiakov nielen v oblasti ich odbornej umeleckej úrovne, ale i v oblasti komunikačno-l'udskej.

V oblasti počúvania hudby sú adekvátne tieto ciele:

- postupne primäť žiakov k spoločným tvorivým hrám,
- uvedomiť si význam jednotlivých vyjadrovacích prostriedkov hudby,
- spoznať a pochopiť hudobnú reč vo vlastnom osobitom vnímaní,
- pochopiť hodnoty, akceptovať rôzne prejavy umeleckosti,
- popísať a tvorivo využiť potenciál uložený v hudobnom diele,
- uplatniť vlastný tvorivý prejav v rôznych hudobných činnostiach,
- eliminovať nepodstatné od podstatného, rozlíšiť aktuálny prínos uvedenej činnosti pre ďalšie spracovávanie.

Z vyššie uvedeného vyplývajú nasledovné kompetencie žiakov:

- žiaci majú schopnosť logicky uvažovať (dejová línia, pointovanie, definovanie rozdielov medzi vhodnou a nevhodnou realizáciou hudobných činností, stanovenie pravidiel, analýza pokynov, kladenie otázok, schopnosť formulovať odpoveď),
- ovládajú vyjadrovacie prostriedky na verbálnej a neverbálnej báze (mimika, gestika, pohybové reakcie, tanec, inštrumentálna hra, rečový prejav, rozprávanie, vedenie rozhovoru),
- vedia samostatne a tvorivo pripraviť kreatívny výstup, s výpovednou hodnotou (prípravné motivačné cvičenia, výrazové prostriedky, nadväzovanie na reálnu životnú situáciu, osobité hudobné spracovanie, práca s témou, uplatnenie jednej témy v rôznych hudobných činnostiach),
- sú schopní verbálne a neverbálne vyjadriť svoje pocity a vzťahy, prostredníctvom pohybových a inštrumentálnych aktivít a vnímať individualitu vo vzťahu výrazových prostriedkov hudby a ich účinku na diváka, ako aj prínos pozitivizmu kolektívnej spolupráce.

Po ukončení tvorivých činností vnímajú žiaci hudbu ako svoju súčasť, dokážu jej význam vniesť do verbálnych a neverbálnych procesov, sú schopní kooperácie, sústredenia na stanovený cieľ, sú schopní vyjadriť sa cez rôzne výrazové prostriedky k jednotlivým druhom umenia a iniciácie ďalších tvorivých výstupov.

2 VÝRAZOVÉ PROSTRIEDKY HUDBY V HROVÝCH AKTIVITÁCH

Dôležitosť hudobnej prípravy žiakov smerujúcej nielen k počúvaniu hudby, ale aj k ďalším hudobným činnostiam je zrejmá už na prijímacích skúškach, či rôznych lokálnych súťažiach a kultúrnych podujatiach, na ktorých je evidentné, že sa muzikalita žiakov všeobecne vytráca. Hudobný prejav je pritom komplexným prejavom predstavujúcim osobnosť v gestách, pohyboch, pohotovosti reakcie na ľubovoľný podnet, pričom spája viacero činností v jednej výslednej ukážke.

Žiak, u ktorého prebehla hudobná príprava už počas pôsobenia na základnej alebo základnej umeleckej škole, má markantný náskok oproti žiakom, ktorí sa dovtedy s hudbou a jej možnosťami v takomto ponímaní nestretli. Okrem základných zručností, verbálneho a neverbálneho vyjadrovania, akejsi suverenity a uváženia miery vo vlastnom prejave, schopnosti ponúknuť to najlepšie zo svojej osobnosti, je to schopnosť pohotovo myslieť, rozhodovať sa a prejaviť adekvátnym spôsobom.

Prejav takéhoto žiaka je suverénny, postoj estetický, sila hlasu primeraná, melódia reči bez afektov, vystupovanie vhodné danej udalosti. Žiaci sa cez aktívne stretnutia s umením môžu náhle ocitnúť v rôznych životných situáciách, ktoré majú možnosť riešiť za pomoci skupiny (triedy) najprv na nečisto, môžu si vypočúť názor jednotlivých členov skupiny na vzniknutú situáciu a výber možností riešenia, stávajú sa kritickými pozorovateľmi, ale aj súčasníkmi príbehu. Ak sa raz v budúcnosti stretnú s podobnou situáciou v reálnom živote, bude ich reakcia pohotovejšia a primeranejšia, lebo skupina, akýsi katalyzátor, ponúkla nové prijateľnejšie vzory správania. S prípravou k počúvaniu hudby začneme zdôraznením jednotlivých výrazových prostriedkov hudby v celostnom príbehu.

2.1 Rytmus

Rytmus je obsiahnutý skoro v každej ľudskej činnosti, a dokonca aj v kolobehu života na zemi. Je neoddeliteľnou súčasťou hudobnej kompozície, znamená zároveň vnútorný pulz, určuje temperament, vnútorný dynamizmus, konkrétne rytmické modely, ktorých častou zmenou môže dielo prinášať asymetriu, nestabilitu. Svojou pravidelnosťou však dokáže rytmus v skladbe navodiť určitý pokoj. Akákoľvek nervozita z nečakaného zvratu sa vylučuje, ak v skladbe nenastúpi nič, čo by šlo mimo rytmu. Osobitým spôsobom v hudbe pôsobia tzv. agogické zmeny, rozvláčne spomalenia, či naliehavé chvíľkové zrýchlenia, ktoré automaticky vzbudia pozornosť poslucháča a okamžite naňho citovo zapôsobia. Ak im ako komplic pri rozbití rovnováhy poslúži naraz aj melódia s harmóniou, je nový dojem skladby hotový zruťiť upokojujúci vplyv hudby. Rytmus býva dominantným pracovným nástrojom pri práci s hrubou motorikou a spolu s tempom pôsobí ako hnací motor. Rytmus je jedným z najprirodzenejších hudobných prejavov každého človeka. My ho využijeme v rámci zvukového príbehu, ktorý si učiteľ môže nahrať vopred na mobilný telefón, alebo ozvučovať priamo na vyučovacej hodine za predpokladu, že bude mať ozvučovací predmet schovaný za plachtou.

Názov cvičenia: **Návrat z minulosti** - detektívny príbeh

Cieľ cvičenia:

- pestovať citlivosť sluchu na rôzne hudobné a nehudobné zvuky,
- efektívne využívanie zvukových možností hudobných nástrojov ale aj rôznych predmetov,
- rozvoj logického myslenia.

Priebeh cvičenia:

Toto cvičenie môže poslúžiť ako motivácia k celej nasledujúcej činnosti. Prvotným impulzom nemá byť konkrétna hudobná aktivita, ale problémová úloha zameraná na pátranie a logickú dedukciu smerujúcu k rozlúšteniu prípadu z minulosti, v ktorej roztržitý a zábudlivý vedec úmyselne zanechal na jednu noc svoj mobilný telefón. Celú aktivitu začíname príbehom, ktorý rozpráva učiteľ. Kvôli väčšiemu upútaniu poslucháča môže učiteľ použiť časť kostýmu vedca, alebo iný vonkajší náznak (biely plášť, veľké okuliare, parochňa, skúmavky, dve rozdielne ponožky a podobne).

1. Fáza - Úvodná / začiatok rozprávkového príbehu

Dovoľte, aby som sa vám predstavil. Som vedec. Vo svojom odbore som už preskúmal skoro všetko. Mám prístroje, ktoré dokážu v jedinom okamihu zvrátiť sled udalostí, no teraz ma môj vedecký ústav postavil pred veľmi komplikovanú úlohu. Mám sa vrátiť do minulosti, čo teda pre mňa nie je žiaden problém, ale oni chcú, aby som vypátral tajomného človeka, ktorý rozvrátil dve znepriatelené strany v Eisenachu. Vrátil som sa teda späť a zanechal som tam svoj špeciálny mobilný telefón. Teraz potrebujem identifikovať jednotlivé zvuky, ktoré som tam získal.

Nasleduje zvuková ukážka z mobilného telefónu, ktorá obsahuje zvuky ako pravidelné údery vežových hodín v pozadí, dupot koní po kamennej dlažbe, vŕzganie starých mohutných dverí, štrngotanie ťažkým zväzkom kľúčov, pravidelné kroky, chôdza s prízvukom na ťažkej dobe, dúchanie mechov a vo veľmi malej miere zvuky organu prerušované buchotom dreva o drevo.

Úlohou žiakov je identifikovať zvuky, odlíšiť ich dominanciu na danom mieste, zdôvodniť ich pravidelné opakovanie, alebo naopak definovať ich náhodný sprievodný zvuk. Učiteľ správnymi otázkami smeruje obsah odpovedí k zisteniu miesta, k počtu zúčastnených osôb, identifikácii zvuku blízkych a vzdialených predmetov. Z ukážky po spoločnom rozhovore by mali vyplynúť nasledovné fakty:

Tabuľka 1 Opis zvukov z ukážky

OPIS ZVUKOV UKÁŽKY	Z	IDENTIFIKÁCIA ZVUKOV
pravidelné údery vežových hodín v pozadí		Naznačujú blízkosť kostola.

dupot koní po kamennej dlažbe	Potvrďzuje večerný ruch v uliciach, pričom neupozorňuje na neskorú nočnú hodinu. Keďže chýba vrava ľudu, môže byť podvečer.
vřzganie starých mohutných dverí	Charakterizuje vstup do veľkej budovy (kostol).
štrngotanie ťažkým zväzkom kľúčov	Potvrďzuje nenásilný vstup do kostola, čím sa zužuje okruh podozrivých.
pravidelné kroky, chôdza s prízvukom na ťažkej dobe	Naznačujú chôdzu po rovnej dlažbe a následne výstup po schodoch.
dúchanie mechov a vo veľmi malej miere zvuky organu	Krátky zvuk organu je dôkazom, že pri organe bol len jeden človek, ktorý si nestihol nadúchať mechy a zároveň hrať. Dotyčný teda nemal v úmysle naozaj cvičiť. Inak by do kostola nešiel sám.
pravidelný buchot dreva o drevo	Vysvetľuje zásah do dreveného objektu bez úmyslu zničiť ho, inak by bolo počuť nepravidelný, nekontrolovaný buchot silnejšieho predmetu napríklad z kovu.

Prameň: vlastný návrh

2. Fáza - slúži na rozohriatie v inštrumentálnej činnosti

Po rozhovore a spoločnej dedukcii pri odkrývaní faktov učiteľ opäť v postave vedca pokračuje v rozprávaní príbehu. Jeho úlohou je teraz navodiť podozrenie, že zvuková ukážka nebola pravá, keďže vyšetovanie tohto prípadu má mnoho neprajníkov, ktorí by mohli mať za cieľ celé vyšetovanie zmariť. Učiteľ chodí po triede a napodobňuje vedca hľadajúceho dôkaz, že nahrávka je falošná. Úlohou žiakov teraz bude zistiť, či sa tieto zvuky dajú umelo vytvoriť z rôznych predmetov, alebo napríklad z hudobných nástrojov a pokúsia sa o rekonštrukciu predchádzajúcej zvukovej ukážky. Pre túto úlohu môžu využívať rôzne predmety v triede podľa nápadov žiakov: ceruzky, mikroténové vrecúška, kovové nožičky školských lavíc, šúchanie polystyrénu o lavicu, buchot kníh o parapetné dosky.

Na záver tejto inštrumentálnej činnosti si môžu žiaci tento spoločný výtvor nahráť na mobilný telefón a porovnať podobnosť s pôvodnou ukážkou.

2.2 Tempo

V nasledovnej aktivite upozorníme žiaka na tempo. Tempo odráža životnú dynamiku človeka, čo sa dá najideálnejšie napodobniť pohybom. Tempo však samo o sebe nezmení rapídne atmosféru. Vždy sa so spomalením žiada aj zmena harmónie, či dynamiky, ktorá by zvýraznila pokoj, melanchóliu skladby. Naopak rýchle tempo si so sebou prináša aj zosilnenie zvuku, výraznejšie nástroje a zjednodušenie harmónie. No u skladateľov vážnej hudby sa k tomu môže pridružiť ďalší moment prekvapenia v podobe zmenenej harmónie, či kontrastnej dynamiky, čím skladba dostáva nové rozmery a zasa kamsi navádza naše smerovanie v rámci vnímania hudby.

3. Fáza - „Čo mal neznámy oblečené?“ – pohybová aktivita

Pozvoľna pokračujeme v príbehu a navodzujeme atmosféru tajomna. Učiteľ opäť v postave vedca predkladá ďalší otáznik týkajúci sa preoblečenia podozrivej osoby. Z predošlej ukážky vyplynulo, že osoba kráčajúca po kostole buď krívala, alebo kráčala po schodoch, pričom kroky tej postavy boli ťažké a komótné. Čo musel mať ten človek na sebe, ak jeho chôdza pôsobila týmto pomalým až ťažkopádny dojemom?

„Vyskúšajte si rôzne preoblečenia, ktoré nám z tohto obdobia ostali v šatníku a pokúsme sa uhádnuť, čo má dotýčny na sebe.“

Učiteľ má pripravené obrázky rôznych dobových kostýmov a zvukové ukážky, ktorými bude nasledujúcu pohybovú aktivitu sprevádzať. Úlohou žiakov je vytriahnuť si jeden z obrázkov, pričom ostatní nevedia, kto má aký kostým na svojom obrázku. Na ľubovoľnú hudobnú ukážku zo zoznamu bude ktorýkoľvek žiak pantomimicky predvádzať svoj imaginárny kostým po móle tak, aby ostatní dokázali uhádnuť strih, typ, dĺžku a charakter šiat.

Zoznam ukážok

(Tento zoznam nie je fixný, výber týchto ukážok by mal byť skôr náhodný. Preto učiteľ môže siahnuť aj po inom repertoári, ktorý práve má vo svojej fonotéke.) Niekedy tvorivosť žiaka skôr podnieti kontrastná ukážka k charakteru kostýmu z dôvodu, že žiaci v tomto veku často na podobné úlohy reagujú komicky. Tu sa im táto možnosť ponúka, ak napríklad k vojenskému kostýmu vyberiete pomalú, snivú ukážku. Rytier pri takejto hudbe môže stvárňovať spomalené bojovné pohyby a podobne, dáma v róbe môže tancovať na dramatickú, živú hudbu. My odporúčame ukážky z obdobia baroka.

1. Händel: Largo z opery Xerxes
2. Boccherini: Menuet
3. Bach: Sinfonia v G dur z Vianočného oratória
4. Friedrich II: Grave z koncertu C dur pre flautu
5. Bach: Andante z Brandenburského koncertu č. 2
6. Händel: Ária z Concerta grosso, Op. 6 č. 12
7. Bach: Largo ma non tanto z koncertu pre 2 huslí d mol
8. Telemann: Adagio z koncertu D dur pre trúbku
9. Bach: Adagio z Brandenburského koncertu č. 1 v F dur
10. Vivaldi: Štyri ročné obdobia, Jar

Obrázok 1 Kartičky s obrázkami šiat

Prameň: <http://lucistnice.blog.cz/1109/strihy-na-dobove-orientalni-a-fantasy-kostymy>
<http://www.karnevalove-kostymy-dekorace.cz/sk/damsky-kostym-lukrecie-velm-p1886>
<http://www.party-karneval.sk/?i=1787/kostym-barokove-knieza>
<http://www.sashe.sk/designbiba/detail/sissi>
<http://www.karneval-masky.cz/879,kostym-clasic-charleston-xl-fialovy.html>

Variácia úlohy:

Úlohu môžeme skomplikovať tým, že medzi barokové kostýmy zapletieme aj kostýmy z iných historických období a najskôr vyriešime otázku historického kontextu a vyradíme tie kostýmy, ktoré do obdobia baroka nepatria, napríklad renesančné, romantické, secesné, alebo kostýmy z 20. storočia, čím doplníme u žiakov ďalšiu informáciu.

2.3 Melódia

Melódia je prostriedok, ktorý si najviac uvedomujeme bez toho, aby sme sa nad ním museli obzvlášť zamýšľať. Charakter melódie je len špička ľadovca, celý jej základ, resp. hudobný „vizuál“ dotvárajú ostatné hudobné prostriedky. Všeobecne však platí to, že veľké skoky z vysokých tónov na nízke tóny pôsobia na osobnosť človeka rozhádzane a roztržito. Naopak, ak je melódia plynulá a vedie svoju líniu od základného tónorodu späť k tonálnemu základu, vie pôsobiť stabilizujúco. Nasledujúca aktivita ponúka niekoľko možností realizácie. Vedec pokračuje v príbehu:

„Vedel som, že ten človek zanechá po sebe svoju stopu. Od začiatku sa mi zdal akýsi samol'úby. Kto by už vošiel do kostola podvečer, keď sú ešte ulice rušné, spokojne si odomkol kľúčom a potom hlava-nehlava trieskal o drevo! A to vo všetkej paráde. A nedal si pozor ani nato, aby upratal po sebe všetky dôkazy. Doteraz som si myslel, že len maliari dokážu namaľovať svoj autoportrét, a tu hľa – noty, načarbané, pohodené... V každom takte vidím jeho tvár. A vy mi budete svedkovia. Zložíme tvár tohto fantóma spolu.“

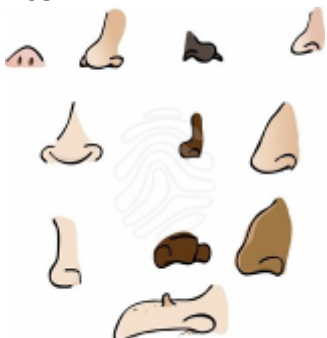

4. Fáza - Hudobný autoportrét

V tejto aktivite budú žiaci skladať tvár fantóma ako na policajnej stanici. Na papier, alebo na spätný projektor budú postupne ukladať tvár, vlasy, oči, nos a ústa podľa hudobnej navigácie učiteľa. Časti tváre bude mať učiteľ predpripravené. Ak sú žiaci výtvarne zdatní, nevylučujeme ani možnosť, že by časti tváre žiaci kreslili podľa vlastných predstáv. Pri tom budeme využívať živú hudbu. Najvhodnejším nástrojom pre tento typ úlohy je klavír. Výhodou takto postavenej úlohy je, že učiteľ nemusí byť vynikajúcim nástrojárom, stačí ak vystihne charakter. Nie je nutné, aby sa v týchto úryvkoch hrali konkrétne melodické motívy. V tabuľke ponúkame preto opis charakteru hudobných úryvkov aj pre tých, ktorí na klavír nikdy nehrali.

Tabuľka 2 Časti tváre fantóma

Možnosti, z ktorých budú žiaci vyberať	Pravdepodobný výber/aktuálny výber žiaka 1 a žiaka 2	Hudobný motív
<p>Tvár</p> 	<p>Náznak oválnej tváre</p> <p>Žiak 1 Žiak 2</p>	<p>Rozložený durový kvintakord (c¹ e¹ g¹)</p>
<p>Vlasy</p>	<p>Dlhé kučeravé vlasy</p> 	<p>Tremolo – stlačenie každej druhej klávesy s návratom (c-e, d-f, e-g, f-a, g-h...)</p>

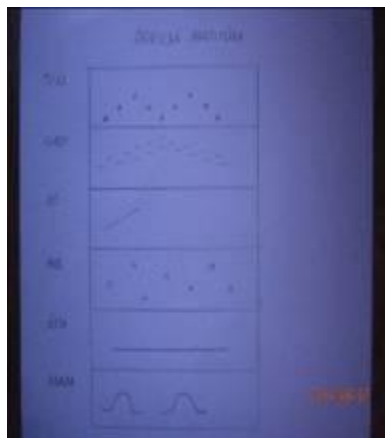
	 <p>Žiak 1 Žiak 2</p>	
<p>Oči</p> 	<p>Úzke prísne oči</p> <p>Žiak 1 Žiak 2</p>	<p>Glisando – v malej oktáve v rozsahu oktávy (c-c1)</p>
<p>Nos</p> 	<p>Krátky špicatý nos</p> 	<p>Ostré krátke tóny ľubovol'nej výšky</p>

	 <p>Žiak 1 Žiak 2</p>	
<p>Ústa</p> 	<p>Úzke prísne pery</p> <p>Žiak 1 Žiak 2</p>	<p>Dlhý ostrý tón v strednej polohe</p>

Prameň: vlastný návrh

Variácia:

Hudobné úryvky k tejto aktivite môžu hrať aj žiaci. Aby sme ich predstavivosti a fantázii trochu pomohli, môžeme pre nich vyrobiť grafickú partitúru podobnú tejto:

Obrázok 2 Grafická partitúra

Prameň: vlastný návrh

V závere tejto aktivity si žiaci navzájom porovnávajú svojich fantómov. Ak boli úvahy žiakov podobné, mali by sa zhodnúť na rovnakých možnostiach a rešpektujúc úvodné motívy by mala vzniknúť podobizeň podobná Johannovi Sebastianovi Bachovi. Pre porovnanie môže učiteľ predložiť širšiu škálu „podozrivých“. Na tabuľu vyvesí viac obrázkov skladateľov, ktorí sú v tvári výrazne odlišní a žiaci z ponúknutých možností vyberajú tú, ktorá najviac zodpovedá kreslenému fantómovi.

Tabuľka 3 Tabuľa podozrivých

A	B	C	D	E
				

Prameň: vlastný návrh

Vysvetlenie:

Na tabuli podozrivých visí podobizeň Wolfganga Amadea Mozarta, Ludwiga van Beethovena, Franza Liszta, Franza Schuberta a Johanna Sebastiana Bacha. Žiaci spolu s učiteľom aj na základe predchádzajúcich kresieb vylučovacou metódou frontálnymi odpoveďami hľadajú najviac podobných znakov.

Mozart je na obrázku vo veku dieťaťa, preto by v motívoch zneli prevažne vyššie tóny, keďže deti hovoria vyšším hlasom než dospelí.

Beethoven pôsobí svojím vzhľadom, výrazom tváre a účesom divoko, melodické motívy by teda boli dramatickejšie a dynamika výraznejšia, očakávali by sme prudšie zvraty.

Liszt pôsobí vyrovnane, melancholicky, jeho hudobné motívy by boli pokojnejšie, dynamicky uvoľnenejšie bez výrazných tempových a dynamických kontrastov. Skladateľ pôsobí mladistvo a zasnene. Komótno, ťažkopádne motívy sa k jeho tvári nehodia.

Schubert pôsobí nenápadne a utiahnuto, jeho hudba by pôsobila nevtieravo, miestami nesmelo bez výrazných melodických skokov.

Bach pôsobí usadlo, vážne, v tvári má ostré črty, ktoré miestami pôsobia prísne. Väčšina motívov je podobná jeho tvári.

2.4 Dynamika

Ani jeden z výrazových prostriedkov hudby nepôsobí osamote, nemá jednu líniu a jasnú reč, ale vždy koexistuje s ostatnými prostriedkami, ktoré mu pridávajú, alebo uberajú na presvedčivosti, alebo sa s ním jednoducho zahrajú ako mačka s myšou a napriek očakávanému výsledku na nás zapôsobí ten či ten vyjadrovací prostriedok hudby inak. Hluk všeobecne pôsobí nelichotivo, nevlúdne a vtieravo a naopak ticho, tlmený zvuk, upokojuje vnáša pohodu, prípadne utlmuje agresiu. Ďalšie cvičenie slúži na ovládanie dynamiky v reči, odhaľuje žiakom zvukové možnosti ich vlastného slovného prejavu, učí ich regulovať a vnímať silu svojho hlasu a charakteru reči.

5. Fáza - Odhalenie

Vedec pokračuje vo svojom príbehu, aby pripravil pôdu pre ďalšie cvičenie.

„Pomohli ste mi zistiť veľa vecí. Predstavte si, že ten Bach urobil rozruch v Eisenachu, vo Weimare, v Köthene aj v Mühlhausene. Dobré vedel, že evanjelici a pietisti sa nikdy nezhodnú, že pietisti neprijmú žiadnu zo svetských kantát za svoju, že ich cieľom je vypestovať si osobný až citový vzťah medzi Kristom a veriacim a taká kantáta, ktorú si Bach spokojne píše, je bariérou pre osobnú komunikáciu s Bohom, že jej teatrálny výkriky nie sú hodné skromnej čistej viery pietistov. On, prijímajúc ich dôveru, spokojne prerába organ na novodobé dielo, predstavuje a ničí staré dobré hodnoty. A to všetko, prosím pekne, legálne a bez výčitiek. Nepresvedčí ho ani výhražný hlas týchto dvoch strán?“

Žiaci sa rozdelia do dvoch skupín, ktoré predstavujú evanjelikov a pietistov. Evanjelici podporujú novodobé prvky v diele Johanna Sebastiana Bacha a pietisti zdôrazňujú silu ticha, pokory a tradicionalistickej úcty k Bohu. Obe strany stoja na dvoch stranách triedy, pozvoľna sa pohybujú po svojej strane triedy, nervózne gestikulujú a ľubovoľným neurčitým rečovým prejavom naznačujú vznik hádky prechádzajúcej do hlučného virvaru z pianissima až do fortissima. Tento virvar zastaví až úder na bubon, ktorým učiteľ v mene Bacha zruší túto absurdnú hádku a vedie poslucháčov k tomu, aby si vypočuli jeho hudbu.

2.5 Harmónia a farba

Harmónia je ten element, ktorý dokáže od základu všetko zmeniť. Ak čistú priezračnú kadenciu obohatíme o niekoľko zväčšených alebo zmenšených septakordov, navodíme atmosféru strachu, zdesenia, ľútosti, neistoty, či nekonečného nekonečna vďaka nemožnosti ukončiť hudbu v jej základnom tónorode. Naopak čistá mozartovská harmónia pripomína detské piesne, ktoré nám spievala mama a tým symbolizuje pocit bezpečia a detskej bezstarostnosti. Ak takáto priezračne čistá hudba, založená na elementárnej kadencii zaznie bezprostredne po komplikovanej, agresívnej, napätie vyvolávajúcej hudobnej ploche, nastúpi pocit uvoľnenia a radosti.

Farba je niečo, čo celkový dojem zo skladby zvláštnym spôsobom dotvára. Ak si predstavíme obraz s tematikou vo farbách, ktoré na nás pôsobia pozitívne a potom ten obraz imaginárne vložíme do fádnych tmavých farieb, celkový dojem je opačný, dokonca možno ani neupúta našu pozornosť. Rovnako pôsobia farby zvukov a hudobných nástrojov. Ak chvíľu hrá ten istý rytmizovaný tón kontrabas, trúbka, či flauta, na každého poslucháča pôsobí výsledný efekt rôzne. Podľa niektorých výskumov pôsobia dychové a strunové nástroje na citové rozpoloženie človeka, bicie nástroje na fyzickú stránku osobnosti, sláčikové na mentalitu a myseľ človeka a harfy a zvonkohry na dušu. (Halpern, 2005).

Harmóniu a farbu hudobných nástrojov využijeme v ďalšej aktivite, v ktorej budeme uzmierovať dve znepriatelené strany. Príbeh pokračuje ako improvizovaná inštrumentálna hra.

6. Fáza - Komponovanie ideálnej hudby pre upokojenie znepriatelených protivníkov.

Skupina žiakov má za úlohu vytvoriť hudbu, ktorá bude mať niekoľko spoločných črt s hudbou baroka, no zároveň ju podľa svojho hudobného vkusu môžeme dotvárať farbou nástrojov, tempom, zmenou rytmu a podobne. Využijeme dostupné hudobné nástroje v triede, ako napríklad syntetizátor, klavír, flauta, zvonkohra, prípadne Orffove rytmické nástroje podľa vlastného vkusu. Na syntetizátoroch môžeme nastaviť zvuk organu, ktorý bol dominantným nástrojom barokovej hudby a v jeho partitúre podporíme barokovú techniku *basso continuo* tým, že mu určíme pevnú basovú linku. Do klavírneho partu môžeme dať zdĺhavejší melodický úsek pravidelne sa opakujúci napríklad v polových notách vždy po štyroch taktach. Celú hudbu odlahčíme zvukom zvonkohier. Ich výhodou je, že melódia, ktorá je v C dur, je ľahko zvládnuteľná aj pre žiakov, ktorí na hudobný nástroj vôbec nehrajú. Zvonkohrám určíme len rytmický prvok. Melodický prvok vzniká improvizáciou žiakov, pričom jedinou podmienkou je, že ak chcú zmieriť hádku, nesmú sa dostať na čiernu klávesu, čím zabránime falošným tónom. Zvonkohry môžeme striedať, aby vynikli jednotlivé melodické motívy. Nástroje pridávame postupne. Vždy po odznení štyroch taktov. Začíname organom, pripájame klavír a nakoniec pridávame postupne zvonkohry. Celú hru riadi učiteľ, pričom môže gestom obmieňať dynamiku a slovne charakter na pokojný, tajomný, rozhnevaný, burácajúci a podobne. Pre ľahšie pochopenie uvádzame konkrétny príklad hudobnej partitúry, ktorý vznikol počas vyučovacej hodiny ako najúspešnejší z nápadov.

Obrázok 3 Improvizovaná baroková hudba

Prameň: vlastný návrh

Celú prácu venovanú tematike baroka, v ktorej odznelo viacero hudobných ukážok a bolo využitých okrem všetkých hudobných činností aj niekoľko teoretických poznatkov, ukončíme základnou pointou, ku ktorej takouto výučbou smerujeme. „...málokedy je hudba cieľom sama osebe a pre seba. Najčastejšie je prostriedkom provokácie psychologického materiálu, ktorý sa ďalej sám rozvíja.“ (Kulka, 2008, s. 67).

3 SAMOSTATNÁ ČINNOSŤ ŽIAKOV

Vo vyučovacom procese v interakcii žiak, učiteľ a učivo vždy dominuje jedna zo zložiek v istých momentoch výraznejšie než tá druhá. Ak je v akcii učiteľ, žiak napriek vnútornej aktivite pôsobí pasívnejšie, správa sa skôr ako divák a nie je nútený reagovať vyslovene spontánne sám za seba, za svoju osobnosť. V prípade, že žiakovi zadáme konkrétnu úlohu, ten sa ju snaží splniť, čím rešpektuje pravidlá a podmienky, ktoré mu boli definované. Ak vychádzame z tézy, že priemerný človek si zapamätá približne 10% z toho, čo číta, 20% z toho, čo počuje, 30% z toho, čo vidí v podobe obrazu, 50% z toho, čo vidí a súčasne aj počuje, 70% z toho, čo súčasne vidí, počuje a aj aktívne vykonáva a 90% z toho, k čomu dospel sám, na základe vlastnej skúsenosti, vykonávaním nejakej činnosti, malo by byť cieľom učiteľa priviesť žiaka k samostatnej činnosti, ktorá by bola akousi záverečnou prezentáciou, zrkadlením vlastného osobnostného prínosu. (Turek 2008). V nasledujúcej kapitole si predstavíme niekoľko možností spracovania hudobnej ukážky pod taktovkou žiakov.

3.1 Johann Sebastian Bach – Temperovaný klavír (Dobre temperovaný klavír, kniha 1: Prelúdium č. 9 v E dur)

1. Fáza – Úvodná motivácia

V úvodnej časti žiačka ako motiváciu použila postavu skladateľa, do ktorej sa preobliekla ako vedúca aktivity v roli učiteľa. Kvôli ľahšiemu pochopeniu budeme vedúceho aktivity nazývať učiteľom a ostatných aktérov žiakmi, napriek tomu, že celú aktivitu režíruje žiak podľa vlastnej domácej prípravy. Žiaci sedia v kruhu na stoličkách alebo na koberci. Medzi nimi sedí pán skladateľ. Celý dojem v úvodnej motivácii je podporený jednoduchým preoblečením skladateľa, ktoré tvorí ručne vyrobená baroková parochňa zo skladanej bielej vaty a jemne dozdobené sako.

Motiváciou je rozprávanie skladateľa:

„Ahojte, dovoľte, aby som sa vám predstavil. Moje meno je Johann Sebastian Bach. Ako ste si určite všimli, je na mne niečo, v čom som iný než vy. Je to tým, že ja mám tri mená a vy len dve. No napriek tomu existuje niečo, čo máme spoločné. Viete čo by to mohlo byť? Je to hudba, máme spoločnú hudbu, pretože určite každý z vás ju má rád. Keď som bol o niečo starší ako vy, túžil som byť učiteľom hudby. No na to aby som bol učiteľom, potreboval som žiakov. Keďže som žiadnych nemal, povedal som svojej manželke: „Čo keby sme mali deti? Mohlo by ich byť aspoň päť, aby som ich mohol učiť a oni by sa stali známymi skladateľmi.“ A ona nato: „Päť?“ „No, vravím jej, máš pravdu. Päť je málo, pretože je taktiež malá pravdepodobnosť, že všetci piati budú chcieť byť skladateľmi, tak budeme mať dvadsať detí.“ A tak som sa časom stal aj učiteľom hudby a z mojich detí boli známi hudobní skladatelia. Jedného dňa mi napadlo... Keď už som zložil vlastnú triedu, z tej triedy sú niektorí žiaci už slávnymi skladateľmi, čo keby som zložil aj niečo iné, niečo netradičné. A tak som rozmýšľal a napadlo mi, čo keby som spojil hudbu s niečím výnimočným, no čo ja viem, napríklad s maľbou.

2. Fáza – Maľovaný klavír - príprava prvého počúvania

V nasledujúcej časti skladateľ pokračuje v rozprávaní, v ktorom sníva o farebnej lúke, no zároveň vyzve žiakov, aby si spolu s ním zatvorili oči a predstavovali si lúku plnú kvetov. Do tohto hovoreného príbehu môžeme zakomponovať dychové a uvoľňovacie cvičenia. Používame nádychy s predstavou privoniavania farebným kvetom, množstvo nazbieraných kvetov znásobujeme a tak skracujeme nádychy až zakončíme prerušované nádychy staccatovým výdychom na krátke trhané „ha-ha-ha-ha-hap-čí“. Ako uvoľňovacie cviky môžeme použiť naťahovanie ramien do strán, zívanie, či pitie zo studničky „glo-glo-glo-gli-glo-glo“.

„A tak keď si ja predstavím hudbu, zavriem oči a vidím môj čierny klavír, ktorý je pre mňa, mimochodom, veľmi dôležitý, zazriem nádhernú lúku plnú farebných kvetov, ktorá je taká pestrá ako všetky temperové farby dokopy. A tak mi hneď napadlo: No jasné. Zložím hudbu farebnú ako temperové farby, napíšem hudbu o temperovanom klavíri.“

Ďalšiu časť už učiteľ rozpráva súčasne s prípravou prvej aktivity.

„Bol by som rád, keby sme si to spolu vyskúšali. Čo vy na to? Ja som zložil hudbu a vy do nej pridajte farby pestré ako lúka plná kvetov. Presne taká o akej som vám hovoril.“

Do stredu triedy umiestnime veľký papier, na ktorý budú žiaci počas počúvania vymal'ovávať veľký klavír temperovými farbami počas počúvania hudobnej ukážky.

Obrázok 4 Maľovaný klavír

Prameň: vlastná práca žiakov

3. Fáza – Miešanie farieb- príprava druhého počúvania

Učiteľ pokračuje v príbehu, ktorým predznamenáva ďalšiu aktivitu a rozvíja predošlé aktivity v druhom počúvaní.

„Čo keby sme sa teraz zahrli na temperové farby, ktoré sa miešajú podľa hudby?“ Učiteľ má pripravené stužky z krepového papiera, ktoré uviaže žiakom podľa vlastného výberu na zápästie. Zároveň v priestore z krepových pásov pripraví päť farebných kruhov (zelený,

oranžový, fialový, hnedý a sivý), do ktorých sa farby budú vmiešavať. Kombinácie farieb a výsledný efekt môže učiteľ spolu so žiakmi rozobrať ešte pred tancom. „Každý z vás si zvolí nejakú farbu, na začiatku sa môžete zmiešať všetci dokopy a potom podľa hudby a podľa vlastnej fantázie sa budete miešať medzi sebou tanečným pohybom.“

Počas druhého počúvania riadi učiteľ tanec žiakov slovne. V prvej časti ukážky sa žiaci usporiadajú do kruhu, držia sa za ruky a valčíkovým krokom sa pohybujú dnu a von, neskôr sa môžu ľubovoľne rozptýliť po triede po jednom alebo po dvojiciach a spájať sa s ďalšími farbami. Rôznymi otočkami vo dvojiciach napodobňujú miešanie farieb. Novovytvorené kombinácie vstupujú do kruhov. Tento tanec sa v ľubovoľných kombináciách opakuje.

4. Fáza – Bachov klavír – príprava tretieho počúvania

Učiteľ pochváli žiakov a nadväzuje na predošlú aktivitu s malou obmenou, pričom si pripravuje tretie počúvanie, po ktorom by si už žiaci mohli zapamätať základný motív skladby a na základe slovnej podobnosti „temperový / temperovaný“ si zapamätajú názov skladby a nový termín, ktorý sa spája predovšetkým s Johannom Sebastianom Bachom a obdobím baroka. Na tento fakt môže učiteľ nadväzovať v ďalšej výučbe rôznym spôsobom v rozsahu, aký uváži za vhodný.

„Keďže vám miešanie farieb na môj temperovaný klavír podľa mojej hudby išlo skvele, mohli by ste si so mnou skúsiť takýto klavír postaviť. Vy budete čierne a zároveň biele klávesy môjho klavíra. Meniť sa budete podľa hudby. Ak budete počuť ľahký príjemný tón, budete biele klávesy a pohybovať sa budete voľne po triede podľa vlastnej fantázie. Ak budete počuť rýchlu a hlasnú, výraznú hudbu, zoradíte sa do radu, vytvoríte čierne klávesy a ľubovoľne sa budete pohybovať v podrepe.“

Aj túto aktivitu učiteľ počas jej priebehu slovne usmerňuje.

5. Fáza – spätná väzba

Žiaci opäť sedia v polkruhu, medzi nimi sedí Bach (učiteľ) a pokračuje vo frontálnom rozhovore so žiakmi.

„Teraz keď sme sa už takto skamarátili, pamätáte si ako sa volám? Viete koľko mám detí? Čím sa stali moje deti a čím som sa stal ja? Ako sa volá moje geniálne dielo?“

Na záver učiteľ žiakov pochváli, poďakuje im za spoluprácu a ukončí vyučovaciu hodinu.

3.2 Piotr Iljič Čajkovskij – Labutie jazero

1. Fáza – úvodná motivácia

Toto počúvanie motivuje učiteľka v preoblečení baletky. Opäť stačí jeden prvok, ktorý u baletiek dominuje a to je sukňa, ktorú si môžeme jednoducho vyrobiť navliekaním tylu alebo krepového papiera na gumičku. Motivácia začína hádankou. „Kto som?“ Žiaci stoja v kruhu a počúvajú príbeh v podaní učiteľa.

„Prezradím vám malé tajomstvo. Bolo to veľmi dávno, pred 120 rokmi v období romantizmu. V zimnej krajine v Rusku sa narodil malý chlapček. Dali mu meno Piotr Iljič Čajkovskij. Jedného dňa, keď bol Čajkovskij na prechádzke pri jazere, zjavila sa mu labuť. Vtedy dostal nápad. Napísal hudobný príbeh o princeznej, ktorá v lese stretla čarodejníka a ten ju aj s kamarátkami premenil na labute. Prekrásnu labuť nakoniec zachránil princ a z tohto príbehu sa stal slávny balet.“

2. Fáza – Hra na baletky – tanec

Učiteľka predvedie niekoľko základných baletných krokov, žiaci tieto pohyby imitujú najskôr bez hudby len s počítaním učiteľa simulujúc tréning baletiek, neskôr tancujú na hudbu z Labutieho jazera. Počas počúvania sa strieda nacvičený pohyb so spontánnymi prejavmi baletiek. Všetko sa odohráva po obvode kruhu a v jeho strede.

Opis krokov:

- základný postoj, päty k sebe, špičky od seba, ruky v základnej pozícii v poloblúku spojené pred hrudníkom,

- dvihnutie rúk nad hlavu, postoj na špičkách, otočka vľavo o 360 stupňov, otočka vpravo o 360 stupňov, skákanie na mieste, kráčanie do kruhu a von z kruhu.

3. Fáza – Hra na divadelný orchester – inštrumentálna činnosť

Nasleduje spontánna hudobná činnosť, žiaci si vyberajú hudobné nástroje dostupné z Orffovho inštrumentára hodiace sa k charakteru hudby. Kto nemá hudobný nástroj, hrá na telo – lúska, tleska, plieska a podobne. Predchádzajúci pohyb spájajú s rytmizovanými zvukmi.

4. Fáza – Skladanie labute – nadväzujúca pracovná činnosť

Žiaci počas opätovného počúvania hudobnej ukážky skladajú biele labute z papiera podľa makety.

Obrázok 5 Maketa labute a hotová labuť

Prameň: vlastný návrh žiačky

4. Fáza – spätná väzba

„Akú skladbu sme dnes počúvali? Ako sa volal skladateľ, ktorý zložil Labutie jazero? V ktorej zimnej krajine sa narodil? Aký tanec sme dnes tancovali?“

3.3 Piotr Iljič Čajkovskij – Zimné sny (Symfónia č. 1, 1.časť Sny pútnika)

1. Fáza – úvodná – príbeh z minulosti

Žiaci sedia v kruhu, učiteľ rozpráva príbeh.

„Niekdedy dávno presne pred 174 rokmi sa v Rusku narodilo bábätko. Otecko ani mamička sa nevedeli dohodnúť, ako sa bábätko bude volať. Otecko chcel, aby sa volalo Ilja a mamička zas chcela, aby sa volalo Peter. Tak mu dali mená dve. Odvtedy bol na svete Peter Iljič. Keďže na výber ostalo ešte ďalších šesť mien, povedala mamička: „Čo keby sme mali ešte ďalších päť detí?“ A napokon mali detí šesť. A žili si ako v románe a preto tej dobe hovoríme romantizmus. No a v tejto romantickej dobe sa malému Petrovi veľmi sladko spalo. Raz, keď tak hlboko zaspal, prisnila sa mu hudba.“

2. Fáza – Petrovo snívanie - 1. počúvanie

Žiaci sa uložia na zem a počúvajú hudobnú ukážku, ktorú si Peter vysníval. Po vypočutí ukážky sa všetci postupne zobúdzajú, naťahujú, zívajú a diskutujú o tom, čo sa Petrovi pri tejto hudbe mohlo snívať. Správnymi otázkami a upozornením na charakter a vyjadrovacie prostriedky hudby učiteľ privádza žiakov k zimnej tematike, aby si pripravil pôdu pre ďalšie počúvanie.

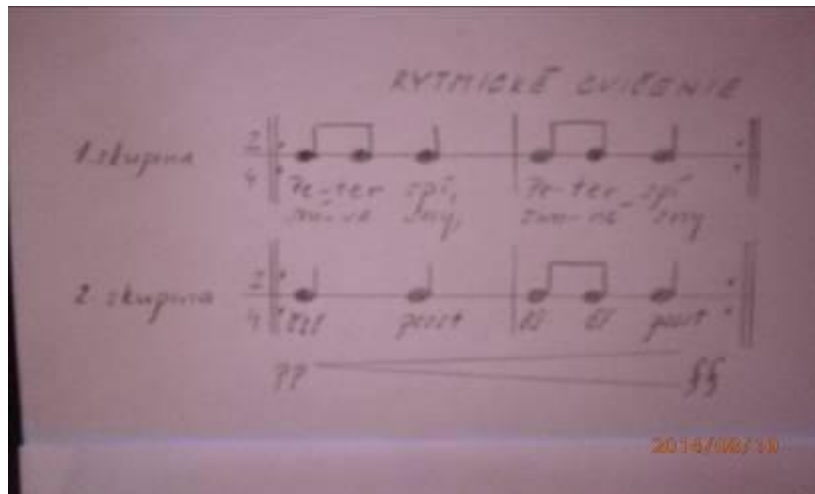
3. Fáza – Petrovo snívanie - pohybová aktivita

V atmosfére noci, ticha, bieleho snehu padajú vločky a Peter sníva o ich tanci a o bábkach, ktoré v jeho izbe ožívajú. Žiakov rozdelíme na dve skupiny - vločky a bábky z Petrových snov. Ich pohyb bude spontánnou reakciou na hudbu. Vločky majú jemný vznešený pohyb a bábky mierne strnulý, zautomatizovaný prejav. Jeden žiak bude mať v ruke triangel a jediným úderom ukončí snívanie. Vtedy sa celá pohybová scéna aj hudba zastaví. Opätovným úderom sa všetko dá opäť do pohybu. V tejto aktivite sa prepletajú dva druhy pohybu. Žiaci sa nesmú nechať spliesť kontrastným pohybom, ktorý vidia priamo pred sebou. Ich úlohou je ostať v rytme a vo svojom ladnom charaktere. Obe skupiny môžeme následne vymeniť.

4. Fáza - Petrovo snívanie – rytmické cvičenie

Aktivita sa odohráva v dvoch polkruhoch. V strede spí Peter a sníva. Vyberieme jedného žiaka, ktorému dáme plyšového macka na spanie. Ten napodobňuje spiaceho Petra. Žiaci v jednom polkruhu zvukmi (ústami, hrou na telo) napodobňujú víchricu, ktorá sa snaží Petra zobudiť, druhý polkruh žiakov sa snaží rytmickým deklamovaním preurčeného textu víchricu odohnať. Ak začne víchrica vlnitým pohybom rúk a rôznymi zvukmi budiť Petra, deklamovaná uspávanka sa snaží víchricu zahnať, pričom stupňuje zvuk z piana do

fortissima. Peter sa zobudí vtedy, keď uváži, že zvuk je už v najväčšej možnej miere. Vtedy sa skupiny žiakov vymenia.

Obrázok 6 Deklamovanie textu – víchrica

Prameň: vlastný návrh žiačky

Ukončenie aktivity riadi učiteľ úderom na triangel. A takto Piotr Iljič Čajkovskij zložil Zimné sny a veľa iných skladieb, až kým nezazvonil zvonec a rozprávky bol koniec.

3.4 Antonín Dvořák – Čert a Káča (predohra opery)

Autorka tohto spracovania sa rozhodla pozmeniť celú zápletku príbehu a z dvojice čert a Káča urobila dvojicu čert a káča. Na tomto základe postavila všetky hrové aktivity týkajúce sa vybranej hudobnej ukážky. Príbeh začína opäť v podaní učiteľa v prvej osobe. Dvořákom môže byť maňuška, bábka alebo bábika. Viac možností na stvárnenie skladateľa uvedieme v prílohe. Keďže väčšina hudobných diel Antonína Dvořáka je husľová, nasmerujeme príbeh k tomu, ako sa Antonín k husliam vlastne dostal.

1. Fáza – úvodná motivácia

„Ahoj deti, volám sa Antonín Dvořák, ale volajú ma Toník. Narodil som sa ako prvé dieťa v našej rodine, lenže mojím rodičom som nestačil a preto mi dali ešte trinásť súrodencov. Som z nich najstarší a preto sa väčšinu času hrávam sám. Som z toho trochu smutný, že oni sa hrajú spolu a mňa si veľmi nešímajú. Raz keď som sa veľmi nudil, vošiel som do podkrovia nášho domu. Tam som našiel jeden starý hudobný nástroj. Spočiatku som nevedel, čo to je, ale keď som sa pozrel lepšie, zistil som, že sú to husle. Odmalička som zbožňoval husle a tak som si k nim vyrobil sláčik z konského chvosta a celé dni som hrával.“ (Ideálne je, aby učiteľ v tomto momente predstavil na hodine skutočný hudobný nástroj a skutočný sláčik. Podľa veku žiakov a zámeru vyučovacej hodiny môže pomenovávať jednotlivé „zvieracie“ časti tohto hudobného nástroja – kobyľka, žabka, slimák a tiež druhy dreva, z ktorého sa tento nástroj vyrába.) „Až raz to môj strýko počul a prihlásil ma do organovej školy. No v jeden deň som školu nemal a tak som sa šiel prejsť k jazierku. A viete, čo som zbadal? Malé kačičky. Kúpali sa v jazierku, keď vtom prišli zlí čerti. Všetky kačičky sa poschovávali. Ale čerti jedno káčatko aj

tak chytili, no ostatné káčatká nastavili čertom pascu a malé káčatko zachránili. Tak som sa z toho huncútskeho kúska tešil, že som zobral svoj oblúbený hudobný nástroj a ten hral takúto hudbu.“

2. Fáza – Naháňačka – dramatizácia

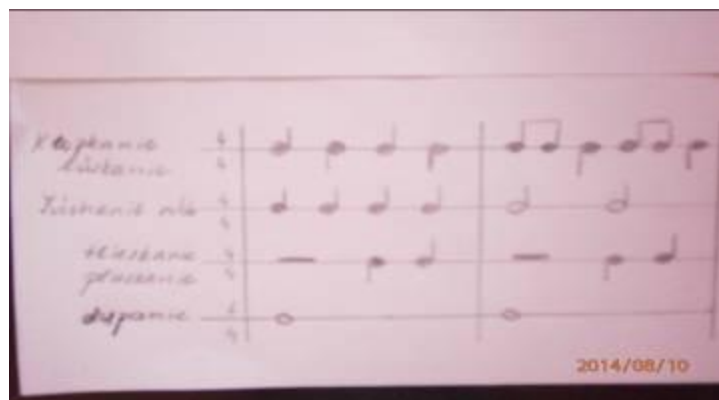
Žiakov rozdelíme na dve skupiny. Jedna skupina bude predstavovať malé káčatká a druhá zlých čertov. Na pokojnú hudbu budú kačičky šantiť v jazierku, plávať a čľapotat', ale keď sa hudba začne stupňovať, objavia sa zlí čerti. Kačiatka sa poschovávajú, ale jedno kačiatko si čerti uchmatnú. Pri jednej pasáži sa čerti tešia z úlovku a zabudnú strážiť kačiatko, ktoré im v tej chvíli uniká. Nastáva znova pokojná hudba, čerti utečú a kačiatka znova šantia v jazierku. Hudba značne zodpovedá predloženej situácii a žiaci nebudú mať problém odhadnúť momentálny charakter popisný dej. Ak by však žiaci nenašli vlastnú interpretáciu v hudobnej ukážke, môže učiteľ slovne napomôcť.

3. Fáza – Hádka – inštrumentálna činnosť

Predošlú aktivitu prenesieme do hudobných nástrojov, ktorými bude predošlá pohybová aktivita doplnená. Káčatká sa predstavia prstovými činelmi, trianglom a paličkami a v dynamicky silnejších pasážach sa budú striedať s hrou čertov, ktorí majú v rukách bubon, rumba gule a štrkáčik. Túto aktivitu môžeme motivovať faktom, že tieto čarovné predmety pomôžu v naháňačke káčatkám, ale i čertom. Nesmú však hrať naraz, musia počúvať hudbu a striedať sa podľa jej charakteru, aby hádka skončila uzmiernením.

4. Fáza – „Spoločný telový beat - box“ – hra na telo

Po tom, čo káčatká a čerti našli uzmiernenie, oslávia túto veľkú vec spoločným bubnovaním. Najprv môžu káčatká spontánne podľa hudby klopať po lavici, šúchať rukami a lúškať, čerti môžu dupať, tlieškať a plieškať. Celú aktivitu ukončíme hotovým bubnovaním. Rozdelíme žiakov na niekoľko skupín. Všetci spolu tvoria akúsi súpravu bicích nástrojov.

Obrázok 7 Hra na telo ako súprava bicích nástrojov

Prameň: vlastný návrh žiačky

4 REFLEXIA

Cieľom opisovanej pedagogickej skúsenosti bolo predostrieť pedagógom niekoľko námetov a cvičení, pomocou ktorých môžu pracovať s klasickou hudobnou ukážkou. Jednotlivé cvičenia sa venovali konkrétnym výrazovým prostriedkom hudby a všetkým hudobným činnostiam od speváckej v podobe rytmizovaného rečového prejavu cez pohybovú až po inštrumentálnu. Počúvanie hudby je možné realizovať viacerými spôsobmi. My sme uprednostnili hravú formu, ktorej cieľom nebolo teoreticky rozoberať barokovú hudbu a zámery skladateľa, ale nájsť v hudobnej ukážke vlastný dominujúci prvok a tvorivo reagovať na podnet. V jednotlivých hrových cvičeniach sa vyskytlo aj zopár faktov zameriavajúcich sa na historický podtext, čím sme chceli u prijímateľa vyvolať prirodzený záujem o problematiku bez cieľeného predstierania výlučne teoretických poznatkov. Takýto spôsob vyučovania je možné ľubovoľným spôsobom obmieňať a podľa veku a zamerania zdôrazniť alebo doplniť ktorúkoľvek zložku. V tejto podobe je práca s hudobnou ukážkou vhodná pre žiakov nielen v základnej umeleckej škole, ale i v základnej škole, alebo na strednej pedagogickej škole. Jednotlivé podkapitoly boli v druhej kapitole zamerané na konkrétny výrazový prostriedok, tretia kapitola už bola samostatnou prácou žiakov, ktoré tvorili vlastnú predstavu vyučovacej hodiny na základe uvedeného vzoru. Veríme, že opísané aktivity budú prínosom pre vyučovanie nielen umeleckých predmetov a ponúknu pedagógom inšpiratívny zdroj k ďalšej práci.

4.1 Odporúčania pre prax

Zmyslom práce s dielom klasickej hudby nie je nanucovať žiakom vlastnú predstavu o počúvaní a segregovať myšlienky žiakov na globálne známe informácie, ktoré je možné nájsť v knižnici k množstvu hudobných diel. Aktívne počúvanie hudby zakomponované do príbehu, ktorého sú žiaci súčasťou, prirodzene núti žiaka rozmyšľať, hľadať, triediť vlastné nápady, postoje a myšlienky. Umelecké dielo sa tak stáva prostriedkom vzdelávania, výchovy a smerovania k vlastnému estetickému postoju, ktorý napomáha k tvorbe názoru, akceptácii morálnych hodnôt, rešpektovaniu životných zásad a nadhľadu nad vlastnou minulosťou. V neposlednom rade sa tu realizuje umelecký zážitok, ktorý dáva priestor spontánnemu verbálnemu aj neverbálnemu prejavu žiaka. To je dôvod, prečo je možné podobným spôsobom pracovať aj na iných humanitných predmetoch, hoci ich základným učivom nemusí byť hudba. Tvorivá práca s umením si vyžaduje kolektívneho ducha, istú mieru spolupráce a rešpektovanie osobnosti druhého človeka, čím vychovávame osobnosti, budúce piliere našej spoločnosti.

ZÁVER

Počúvanie hudby ja samozrejmom aktivitou väčšiny obyvateľstva. Najčastejšie hudba slúži na relax, alebo ako sprievodný prvok iných aktivít. Ak je hudba otextovaná, posolstvo býva literárne a často ľahšie čitateľné, predovšetkým v modernej populárnej hudbe. Hudba bez slov však už vyžaduje náročnejšieho a skúsenejšieho poslucháča. Počúvanie klasickej hudby sa nezaobíde bez vlastných predstáv, asociácií, fantázie a ďalších intelektuálnych schopností, pričom však nemôžeme porovnávať zážitok z počúvania a z vlastného muzicírovania, kedy sme aktívnou súčasťou hudobného diania. Aktívny poslucháč, v tejto fáze už hráč, dokáže pochopiť širší rozmer, ktorý nadobúda prostredníctvom hudby, následne sa ho učí zdieľať ostatným, posúvať myšlienku, nápad, opísať formu zážitku. Takým spôsobom si nielen rozširuje slovnú zásobu, ale hodnotí a chápe aj iné hodnoty a rešpektuje rôzne formy vyjadrovania.

Cez vyjadrovacie prostriedky hudby, ktoré sa vnímateľ snaží vyňať z kontextu a pochopiť ich význam v danom priestore, sa žiaci stávajú vnímavejšími voči rôznym odtieňom vo verbálnom aj neverbálnom prejave. Následne dokážu posúdiť adekvátnosť ich využitia v komplexnom vyjadrovaní.

Nielen teoretické poznanie, ale predovšetkým osobný zážitok namiesto pasívneho počúvania, pomáha hlbšie prežiť a pochopiť hudobné dielo a zároveň posolstvo, ktoré dané dielo so sebou nesie. Pomocou vlastného vstupu do hudby a vzájomnej kooperácie so skupinou si žiak buduje určitý hodnotový rebríček, spoznáva vlastné vnútorné pochody, odhaľuje svoju vlastnú citlivosť voči vonkajším prejavom a učí sa sebaovládaniu.

Počúvanie hudby a celkovo stretnutia s rôznymi druhmi umenia postupne kreujú osobnosť rešpektujúcu hodnoty vlastnej krajiny, hrdú na miestnu ľudovú tvorbu a s ňou na ľudovú slovesnosť, ktorá schováva múdrosti starých materí. Sprostredkovaním umenia, predovšetkým klasickej hudby vytvára priestor pre tvorbu vlastných postojov, zážitkov a myšlienok odpútaných od iných komerčných zdrojov. Zo žiakov tak vychovávame nielen budúceho poslucháča či diváka vážnych umeleckých diel, ale poukazujeme na rozdiel v globálne sa šíriacich komerčných „posolstvách“ a dávame možnosť uniknúť valcujúcemu technokratickému výchovnému štýlu propagovaného v komerčných médiách, čím vedieme mládež k tomu, aby hľadala skutočné hodnoty.

Veríme, že prezentované skúsenosti obohatia a inšpirujú aj ďalších mladých ľudí, ktorí sa snažia sprostredkovať kvality klasickej hudby prijateľným zážitkovým spôsobom svojim rovesníkom.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. ČUNDERLÍKOVÁ, E. 2009. Cesta od zážitku k poznatku a tvorivosti. Metodická příručka pro učitel'ov hudobnej náuky v základnej umeleckej škole, I. diel. H plus, Bratislava. 2009. ISBN 978-80-88794-55-4
2. HALPERN, S. – LINGEMAN, A. 2005. Muzikoterapia Liečivá sila hudby. Vydavateľstvo Eko-konzult, Bratislava. 2005 ISBN: 80-8079-044-2
3. KOPINOVÁ, Ľ. 2003. Metodika hudobnej výchovy pre pedagogické akadémie a stredné pedagogické školy. Druhé vydanie. SPN, Bratislava. 2003 ISBN: 80 – 10 – 00226 – 7
4. KULKA, J. 2008. Psychologie umění. Grada Publishing, a.s., Praha. 2008 ISBN: 978 – 80 – 247 – 2329 – 7
5. ŠPAČKOVÁ, R. 1998. 111 námětů pro tvořivou hru dětí. Portál, Praha. 1998 ISBN: 80 – 7178 – 222 – X
6. TUREK, I. 2008. Didaktika. Iura EDITION, Bratislava. 2008 ISBN 978 – 80 – 8078 – 198 – 9

Internetové zdroje

1. Obrázky kostýmův. Dostupné na www: <http://lucistnice.blog.cz/1109/strihy-na-dobove-orientalni-a-fantasy-kostymy>
2. Obrázky kostýmův. Dostupné na www: <http://www.karnevalove-kostymy-dekorace.cz/sk/damsky-kostym-lukrecie-vel-m-p1886>
3. Obrázky kostýmův. Dostupné na www: <http://www.party-karneval.sk/?i=1787/kostym-barokove-knieza>
4. Obrázky kostýmův. Dostupné na www: <http://www.sashe.sk/designbiba/detail/sissi>
5. Obrázky kostýmův. Dostupné na www: <http://www.karneval-masky.cz/879,kostym-clasic-charleston-xl-fialovy.html>
6. Kreslené tváře. Dostupné na www: <http://www.portrety.eu/images/obr02v.jpg>
7. Kreslené tváře. Dostupné na www: <http://www.realistickeportrety.sk/2013/04/kreslenie-ludskych-pier/>
8. Kreslené tváře. Dostupné na www: <http://www.onedirectionforeveryoung.estranky.sk/fotoalbum/kresleny-one-direction/oci.html>
9. Kreslené tváře. Dostupné na www: http://www.stockphotos.sk/image.php?img_id=12933232&img_type=1
10. Portréty: Dostupné na www: <http://www.medici.tv/#!/wolfgang-amadeus-mozart>
11. Portréty: Dostupné na www: <http://www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=12424757>
12. Portréty: Dostupné na www: <http://www.bach-cantatas.com/Lib/Liszt-Franz.htm>
13. Portréty: Dostupné na www: <http://elblogdeatticus.blogspot.sk/2010/05/der-erlkonig-franz-schubert.html>
14. Portréty: Dostupné na www: http://en.wikipedia.org/wiki/Mass_in_B_minor_structure
15. Historie konceptu [online]. bazální-stimulace.cz, [cit. 20.2.2009]. Dostupné na www: <http://www.bazaln-stimulace.cz/historie.php>
16. Co je bazální simulace [online]. bazální-stimulace.cz, [cit. 20.2.2009]. Dostupné na www: http://www.bazalni-stimulace.cz/bazalni_stimulace.php

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha 1 Zoznam obrázkov a tabuliek

Príloha 2 Postavy skladateľov – výtvary žiakov

Príloha 3 Život skladateľa ako komiks – výtvor žiakov

PRÍLOHA 1

Obrázky:

Obrázok 1 Kartičky s obrázkami šiat

Obrázok 2 Grafická partitúra

Obrázok 3 Improvizovaná baroková hudba

Obrázok 4 Maľovaný klavír

Obrázok 5 Maketa labute a hotová labuť

Obrázok 6 Deklamovanie textu - víchrice

Obrázok 7 Hra na telo ako súprava bicích nástrojov

Tabuľky:

Tabuľka 1 Opis zvukov ukážky

Tabuľka 2 Časti tváre fantóma

Tabuľka 3 Tabuľa podozrivých

PRÍLOHA 2

PRÍLOHA 3

 <p>Antonín Dvořák sa narodil v dedinke Nelahozves. Mal 8 súrodencov. On bol najstarší.</p>	 <p>Nadanie zdedil po otcovi, ktorý vyučoval hru na citare a po večeroch hrával po hostincoch.</p>	 <p>V hre na husliach sa malému Toníkovi venoval miestny kantor a organista.</p>
 <p>Antonín sa zúčastňoval všetkých hudobných podujatí v kraji, hral na husliach a zabával hostí.</p>	 <p>Aj napriek hudobnému nadaniu sa ako 13 ročný vyučil za mäsiara.</p>	 <p>Antonín sa však celé detstvo chcel stať hudobníkom. Ako 16 ročný odchádza študovať na organovú školu do Prahy.</p>

Keď mal Dvořák 32 rokov
oženil sa a so svojou
ženou Annou mali 6 detí.

Bol svetovo uznávaným
skladateľom. K jeho
najúspešnejším operám
patrí Rusalka.

Po jeho smrti vzniklo
v Prahe v roku 1932
Múzeum Antonína
Dvořáka .